

1 Εισαγωγή στην κοινωνική ψυχολογία

WOLFGANG STROEBE, MILES HEWSTONE ΚΑΙ ΚLAUS JONAS

ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

- αυταρχική προσωπικότητα
- αυτοκινητικό φαινόμενο
- εξελικτική κοινωνική ψυχολογία
- ερευνητικές αξιώσεις
- Ευρωπαϊκή Εταιρεία Κοινωνικής Ψυχολογίας
- θεωρία συμματαβολής
- θεωρία της ισορροπίας
- θεωρία της ρεαλιστικής σύγκρουσης
- θεωρία του αποδιοπομπαίου τράγου
- θεωρία του δυναμικού πεδίου
- θεωρίες απόδοσης
- θεωρίες συνέπειας
- κοινωνική διευκόλυνση
- κοινωνική νευροεπιστήμη
- κοινωνική νόηση
- κοινωνική τεμπελιά
- κρίση στην κοινωνική ψυχολογία
- μεθοδολογικός ατομικισμός
- μελέτη Bennington
- πείραμα
- πείραμα εργαστηρίου
- πείραμα πεδίου
- προέγερση
- υπόδειγμα των ελαχίστων ομάδων
- φαινόμενο επαναφοράς
- φαινόμενο των προσδοκιών του ερευνητή

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάποιες κλασικές μελέτες

ΕΝΑΣ ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Τα πυρηνικά χαρακτηριστικά της κοινωνικής ψυχολογίας

Η ΜΟΝΑΔΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Η μελέτη του ατομικού και του κοινωνικού

ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Η αρχή

Τα πρώτα χρόνια

Τα χρόνια της εξάπλωσης

Τα χρόνια της κρίσης

Η υπέρβαση της κρίσης

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

ΣΥΝΟΨΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Στα περισσότερα εγχειρίδια η εισαγωγή στην κοινωνική ψυχολογία γίνεται με παραδείγματα κοινωνικής συμπεριφοράς από την καθημερινότητα ή ακόμη και με έναν επίσημο ορισμό. Εμείς, πάλι, θεωρήσαμε ότι καλύτερος τρόπος να κάνουμε πιο οικεία την πειθαρχία μας είναι να σας παρουσιάσουμε ορισμένα παραδείγματα από κλασικές μελέτες. Αυτά θα σας δώσουν μια πρώτη εντύπωση για τα ερευνητικά ερωτήματα που θέτουν οι κοινωνικοί ψυχολόγοι καθώς και για τις μεθόδους που χρησιμοποιούν για να τα εξετάσουν. Μετά από αυτή την πρώτη εντύπωση δίνουμε έναν επίσημο ορισμό για την κοινωνική ψυχολογία και συζητούμε τις διαφορές μεταξύ αυτής και άλλων συγγενών κλάδων. Το δεύτερο μέρος του κεφαλαίου είναι αφιερωμένο στην ιστορία της κοινωνικής ψυχολογίας, την οποία παρακολουθούμε από τα πρώτα της χρόνια, γύρω στο 1900, έως σήμερα. Στους αμερικανούς συναδέλφους μας αρέσει να επισημαίνουν ότι μεγάλο μέρος αυτής της ιστορίας εξελίχθηκε στις ΗΠΑ. Όπως όμως αρέσει σε εμάς τους Ευρωπαίους να επισημαίνουμε, αυτή η εξέλιξη επηρεάστηκε έντονα από ευρωπαίους ερευνητές, ακόμη και πριν από την καθιέρωση της κοινωνικής ψυχολογίας στην Ευρώπη, που πραγματοποιήθηκε κατά τις τέσσερις τελευταίες δεκαετίες.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάποιες κλασικές μελέτες

Τι κάνουν οι κοινωνικοί ψυχολόγοι όταν θέλουν να εξετάσουν ερευνητικά ερωτήματα;

Ένα σωστό εγχειρίδιο κοινωνικής ψυχολογίας οφείλει να ξεκινά συζητώντας τους αποδεκτούς ορισμούς της πειθαρχίας. Ο λόγος για τον οποίο αποκλίνουμε από αυτή την ασφαλή πορεία δράσης είναι ότι, όταν εμείς οι ίδιοι ως φοιτητές αρχίσαμε να διαβάζουμε κοινωνική ψυχολογία, είχαμε βρει αυτούς τους ορισμούς μάλλον δυσνόητους. Από την άλλη, όταν είχαμε ολοκληρώσει το μάθημα της κοινωνικής ψυχολογίας και γνωρίζαμε πλέον κάτι για το αντικείμενο, μπορέσαμε τελικά να καταλάβουμε γιατί οι κοινωνικοί ψυχολόγοι ορίζουν την πειθαρχία τους όπως την ορίζουν. Επειδή, όμως, ούτε το να παρουσιαστούν οι ορισμοί στο τέλος του βιβλίου έχει και πολύ νόημα, επιλέξαμε έναν συμβιβασμό. Θα σας δώσουμε πρώτα ορισμένα παραδείγματα από κλασικές έρευνες κοινωνικής ψυχολογίας, για να σας δείξουμε πώς οι κοινωνικοί ψυχολόγοι διεξάγουν τις μελέτες τους. Και στη συνέχεια, στην επόμενη ενότητα, θα παρουσιάσουμε και θα συζητήσουμε κάποιους ορισμούς.

Το 1954 ο Muzafer Sherif (βλ. το ένθετο «Πρωτοπόρος στον χώρο» Muzafer Sherif στο Κεφάλαιο 14), που τότε ήταν καθηγητής Κοινωνικής Ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο της Οκλαχόμα στις ΗΠΑ, πραγματοποίησε μια σειρά κλασικών μελετών με αγόρια ηλικίας 11 έως 12 ετών, που έπαιρναν μέρος σε μια απομακρυσμένη καλοκαιρινή κατασκήνωση στο πολιτειακό πάρκο Ρόμπερς Κέιβ της Οκλαχόμα. Τα αγόρια δεν γνωρίζονταν μεταξύ τους πριν από τη μελέτη. Χωρίστηκαν σε δύο ομάδες, που έμεναν σε καλύβες οι οποίες απείχαν πολύ η μία από την άλλη, και δεν ήξεραν οι μien για την ύπαρξη των δε. Για μια εβδομάδα κάθε μία από τις ομάδες απόλαυσε τη συνηθισμένη ζωή μιας καλοκαιρινής κατασκήνωσης με ψυχαγωγικές δραστηριότητες όπως κάμπινγκ, μεταφορά κανό από ανώμαλο έδαφος στο νερό και διάφορα παιχνίδια. Περνούσαν πολύ ωραία. Έτσι, δεν μας εκπλήσσει ότι στο τέλος της εβδομάδας τα μέλη κάθε ομάδας ένιωθαν συμπάθεια το ένα για το άλλο και ότι οι ομάδες είχαν αναπτύξει ισχυρή ομαδική ταυτότητα. Κάθε μία είχε διαλέξει μια ονομασία («Κροταλίες» και «Αετοί»), την οποία επιδείκνυε με περηφάνια πάνω σε ρούχα και σε σημαίες.

Στο τέλος της εβδομάδας και οι δύο ομάδες ενημερώθηκαν ότι υπήρχε μια άλλη ομάδα εκεί κοντά. Το προσωπικό της κατασκήνωσης, κάνοντας ότι υποκύπτει

στα αιτήματα των παιδιών, οργάνωσε αγώνες μεταξύ των ομάδων (π.χ., μια παραλλαγή του αμερικανικού ποδοσφαίρου, μπέιζμπολ, διελκυστίνδα). Η ομάδα που θα κέρδιζε θα έπαιρνε ένα κύπελλο και τα μέλη της από έναν καινούριο σουγιά. Οι αγώνες ξεκίνησαν με φιλαθλοπνεύμα, καθώς όμως προχωρούσαν, άρχισε να αναπτύσσεται εχθρότητα μεταξύ των ομάδων. «Σύντομα, μέλη από κάθε ομάδα άρχισαν να αποκαλούν τους αντιπάλους τους “βρομιάρηδες”, “φίδια” και “απατεώνες”... Προς το τέλος αυτής της φάσης τα μέλη κάθε ομάδας θεωρούσαν την άλλη ομάδα και τα μέλη της τόσο απεχθείς, ώστε εξέφρασαν έντονη επιθυμία να μην έχουν πλέον καμία επαφή μαζί τους» (Sherif, 1967, σ. 82).

Ποιος ήταν ο σκοπός όλων αυτών; Τι έχουν να μας πουν για την πραγματική ζωή κάποιες ιστορίες για αγόρια σε μια καλοκαιρινή κατασκήνωση; Η απάντηση είναι: πάρα πολλά. Στην πραγματικότητα, αυτές οι μελέτες στο Ρόμπερς Κέιβ αποτελούν ένα σημείο-καμπή στη μελέτη της προκατάληψης (δηλαδή, την αντιπάθεια για μέλη μιας εξωομάδας), επειδή αμφισβήτησαν την κυρίαρχη τότε άποψη για την προκατάληψη είτε ως απόρροια μιας προδιάθεσης της προσωπικότητας για προκατάληψη (**αυταρχική προσωπικότητα**, βλ. Κεφάλαιο 14) είτε ως αποτέλεσμα μετατόπισης μιας ματαιώσης (**θεωρία του αποδιοπομπαίου τράγου**). Δεν υπήρχαν ενδείξεις ότι τα αγόρια αυτά είχαν προκατειλημμένη προσωπικότητα ή ότι χρειάζονταν αποδιοπομπαίους τράγους για να μετατοπίσουν τη ματαιώσή τους. Παρόλα αυτά, ανέπτυξαν ισχυρή αντιπάθεια για τα μέλη της άλλης ομάδας (τους «βρομιάρηδες» και τα «φίδια»), επειδή ανταγωνίζονταν με αυτά για ένα πολύτιμο αγαθό, το οποίο μπορούσε να κατακτήσει μόνο μία από τις δύο ομάδες. Ο Sherif ερμήνευσε αυτά τα ευρήματα ως υποστήριξη για τη **θεωρία της ρεαλιστικής σύγκρουσης**, σύμφωνα με την οποία η διομαδική εχθρότητα και η διομαδική προκατάληψη είναι συνήθως αποτέλεσμα μιας σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ ομάδων για αγα-

αυταρχική προσωπικότητα [authoritarian personality]: σύνδρομο προσωπικότητας που χαρακτηρίζεται από απλοϊκό γνωστικό στυλ, άκαμπτη προσήλωση στις κοινωνικές συμβάσεις και υποταγή σε μορφές εξουσίας (σχετίζεται με προκατάληψη απέναντι σε μειονοτικές ομάδες και ροπή προς τον φασισμό).

θεωρία του αποδιοπομπαίου τράγου [scapegoat theory]: θεωρία που υποστηρίζει ότι η προκατάληψη οφείλεται σε επιθετικότητα που μετατοπίζεται προς τα μέλη μιας εξωομάδας (αποδιοπομπαίοι τράγου), επειδή η ομάδα ή το σύνολο των περιστάσεων που συνιστούν την πηγή της ματαιώσης δεν είναι προσεγγίσιμα.

θεωρία της ρεαλιστικής σύγκρουσης [realistic conflict theory]: θεωρία που αναπτύχθηκε από τον Sherif, η οποία υποστηρίζει ότι η σύγκρουση και ο ανταγωνισμός μεταξύ ομάδων για πολύτιμους πόρους μπορούν να προκαλέσουν διομαδική εχθρότητα και προκατάληψη.

θά ή ευκαιρίες στις οποίες προσδίδουν αξία. Στη θεωρία του Sherif η κεντρική έννοια ήταν οι στόχοι: υποστήριξε ότι όταν δύο ομάδες ανταγωνίζονται για τον ίδιο στόχο, έναν στόχο τον οποίο μπορεί να επιτύχει μόνο η μία, θα υπάρξει διομαδική εχθρότητα.

Μπορεί να πείτε πως αυτό δεν σας εκπλήσσει. Στο κάτω-κάτω, αυτός είναι ο λόγος που οι οπαδοί ποδοσφαιρικών ομάδων δέρονται μεταξύ τους συχνά-πυκνά πριν και μετά από αγώνες μεταξύ των ομάδων τους. Η ιστορία, όμως, δεν τελειώνει εδώ. Σχεδόν δύο δεκαετίες αργότερα ο Henri Tajfel (βλ. το ένθετο «Πρωτοπόρος στον χώρο» Henri Tajfel στο Κεφάλαιο 14), τότε καθηγητής Κοινωνικής Ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο του Μπρίστολ, στο Ηνωμένο Βασίλειο, και συνεργάτες του διεξήγαγαν μια σειρά από μελέτες που αμφισβήτησαν την παραδοχή ότι οι ανταγωνιστικοί στόχοι είναι αναγκαία συνθήκη για την ανάπτυξη διομαδικής εχθρότητας (Tajfel, Billig, Bundy, & Flament, 1971). Οι συμμετέχοντες σε εκείνες τις μελέτες ήταν δεκατετράχρονα και δεκαπεντάχρονα αγόρια που γνωρίζονταν πολύ καλά μεταξύ τους και είχαν

πείραμα [experiment]: μια μέθοδος όπου ο ερευνητής εισάγει σκόπιμα κάποια αλλαγή σε ένα πλαίσιο προκειμένου να μελετήσει τις συνέπειες αυτής της αλλαγής.

έρθει στο εργαστήριο ψυχολογίας σε ομάδες των οκτώ ατόμων για να συμμετάσχουν σε ένα **πείραμα** (βλ. Κεφάλαιο 2) οπτικής αντίληψης. Το έργο που τους ανατέθηκε ήταν να εκτιμήσουν τον αριθμό των κουκκίδων που εμφανίζονταν

σε μια οθόνη. Αφού ολοκλήρωναν αυτό το έργο, οι πειραματιστές έλεγαν στα αγόρια ότι θα έπαιρναν μέρος και σε ένα δεύτερο πείραμα και ότι για λόγους ευκολότερης κωδικοποίησης θα χωρίζονταν βάσει των εκτιμήσεων που είχαν μόλις κάνει για τις κουκκίδες στην οθόνη. Έτσι, τα μισά αγόρια κατανεμήθηκαν (τυχαία) στην ομάδα των «υποεκτιμητών» και τα άλλα μισά στην ομάδα των «υπερεκτιμητών». (Σε μεταγενέστερες μελέτες τα αγόρια χωρίζονταν συχνά βάσει της υποτιθέμενης προτίμησής τους για πίνακες του Klee ή του Kadinsky, ένα εξίσου αυθαίρετο κριτήριο για αγόρια αυτής της ηλικίας). Ακολούθως, τα αγόρια έπρεπε να

υπόδειγμα των ελαχίστων ομάδων [minimal group paradigm]: ένα σύνολο πειραματικών διαδικασιών που είναι σχεδιασμένες για να δημιουργήσουν ομάδες βάσει αυθαίρετων στην ουσία κριτηρίων (χωρίς αλληλεπίδραση εντός ή μεταξύ τους και χωρίς γνώση για το ποιος άλλος ανήκει σε κάθε ομάδα), τα μέλη των οποίων εκδηλώνουν διομαδική διάκριση.

δώσουν σε άλλα άτομα αμοιβές σε πραγματικό χρήμα. Δεν γνώριζαν την ταυτότητα των άλλων ατόμων, παρά μόνο τον κωδικό αριθμό τους και την ομάδα στην οποία ανήκαν.

Αυτή η πειραματική διαδικασία έγινε γνωστή ως **υπόδειγμα των ελαχίστων ομάδων**. Οι ομάδες αυτές ήταν ελάχιστες, επειδή δημιουργήθηκαν με τη χρήση αυθαίρετων κριτηρίων, δεν υπήρχε

αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών των δύο ομάδων και τα μέλη τους δεν ήξεραν ποιος ανήκει στην ομάδα. Παρόλα αυτά, ο Tajfel μπόρεσε να δείξει ότι τα μέλη αυτών των ομάδων εκδήλωσαν διομαδική διάκριση. Όταν τους ζητήθηκε να μοιράσουν χρήματα μεταξύ ενός μέλους της ομάδας τους και ενός μέλους της άλλης ομάδας, τα περισσότερα αγόρια έδιναν σταθερά περισσότερα χρήματα στα μέλη της ομάδας τους από ό,τι σε μέλη της άλλης ομάδας (βλ. Κεφάλαιο 14). Αυτές οι μελέτες ήταν αρκετά καινοτόμες, επειδή έδειξαν ότι η διομαδική σύγκρουση δεν ήταν αναγκαία αιτία της διομαδικής διάκρισης (ή έστω της ενδοομαδικής εύνοιας). Όπως φαίνεται, απλώς και μόνο το γεγονός της κατανομής σε ομάδες ήταν αρκετό για να προκαλέσει συμπεριφορά διάκρισης.

Είναι πιθανό να θεωρήσετε τώρα ότι έχετε μια ιδέα για το τι πραγματεύεται η κοινωνική ψυχολογία και για το πώς οι κοινωνικοί ψυχολόγοι διεξάγουν έρευνα. Ίσως, επίσης, να σκεφτείτε ότι η προσέγγιση του Sherif ταίριαζε περισσότερο με αυτά που θα περιμένατε, αλλά και ότι οι μελέτες του Tajfel, παρά τα τεχνητά χαρακτηριστικά τους, οδήγησαν σε κάποια ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Ωστόσο, η σιγουριά σας για μια τέτοια εντύπωση θα ήταν κάπως πρόωμη. Για να σχηματιστεί μια πιο ξεκάθαρη και ορθή εικόνα του πεδίου της κοινωνικής ψυχολογίας, θα χρειαστεί πρώτα να εξετάσουμε μερικές ακόμη μελέτες, που περιγράφονται στη συνέχεια.

Το 1994 ο Neil Macrae (που ήταν τότε στο Πανεπιστήμιο του Κάρντιφ) και οι συνεργάτες του μελετούσαν την ικανότητα των ανθρώπων να καταστέλλουν σκέψεις με προκαταλήψεις (Macrae, Bodenhausen, Milne, & Jetten, 1994). Υπάρχουν, άλλωστε, πάρα πολλές ενδείξεις ότι οι άνθρωποι αποκτούν τις προκαταλήψεις τους αρκετά νωρίς και ενδέχεται να μην μπορούν να απαλλαγούν από αυτές αργότερα στη ζωή τους, ακόμη και εάν αυτές οι προκατειλημμένες σκέψεις έχουν γίνει ασύμβατες με τις αξίες τους για ισότητα και ισονομία (Wilson, Lindsey, & Schooler, 2000). Έτσι, εάν οι άνθρωποι δεν μπορούν να ξεχάσουν τις προκαταλήψεις τους, θα ήταν καλό να μπορούσαν τουλάχιστον να τις αναστέλλουν και να τις εμποδίζουν να επηρεάζουν τις πράξεις τους. Όπως δείχνουν οι μελέτες των Macrae et al. (1994· βλ. Κεφάλαιο 4), αυτό μπορεί να είναι πιο δύσκολο από όσο θα πίστευε κάποιος.

Οι συμμετέχοντες σε αυτές τις μελέτες ήταν φοιτητές. Όταν έφταναν στο εργαστήριο, τους ενημέρωναν ότι θα συμμετείχαν σε μια έρευνα για την ικανότητα των ανθρώπων να κατασκευάζουν λεπτομέρειες γεγονότων ζωής από οπτικές πληροφορίες. Στη συνέχεια, τους παρουσιαζόταν η έγχρωμη φωτογραφία ενός σκίνχεντ και τους ζητούσαν να γράψουν ένα σύντομο κείμενο για μια συνηθισμένη ημέρα στη ζωή αυτού του σκίνχεντ. Οι

ΣΧΗΜΑ 1.1 Πόσο εύκολο είναι για τους ανθρώπους να καταστείλουν την προκατάληψή τους απέναντι στους σκίνχεντ;

Πηγή: © BrooksWalker. Χρησιμοποιείται κατόπιν αδείας από το Getty Images.

σκίνχεντ επιλέχθηκαν εδώ όχι μόνο επειδή η προκατάληψη σε βάρος τους είναι διαδεδομένη, αλλά και επειδή, αντίθετα από την προκατάληψη σε βάρος άλλων μειονοτικών ομάδων, η έκφραση της προκατάληψης σε βάρος των σκίνχεντ δεν είναι (ακόμη) πολιτικά μη ορθή. Από τους μισούς συμμετέχοντες ζητήθηκε να καταστείλουν την προκατάληψή τους σε βάρος των σκίνχεντ, καθώς θα έγραφαν το κείμενο. Τους ζητήθηκε να προσπαθήσουν να συντάξουν το κείμενο, χωρίς να επηρεαστούν από τα στερεότυπά τους για τους σκίνχεντ – δηλαδή, τις πεποιθήσεις που μπορεί να είχαν για τα χαρακτηριστικά των σκίνχεντ γενικώς. Στους άλλους μισούς (δηλαδή, στην ομάδα ελέγχου) δεν δόθηκε αυτή η οδηγία.

Αφού οι συμμετέχοντες ολοκλήρωσαν τη συγγραφή του πρώτου κειμένου, τους δόθηκε η φωτογραφία ενός άλλου σκίνχεντ και τους ζητήθηκε να γράψουν ένα κείμενο και για αυτόν. Αυτή τη φορά, ωστόσο, δεν τους δόθηκε οδηγία για καταστολή στερεοτύπων. Στο τέλος, τα δύο κείμενα βαθμολογήθηκαν από ανεξάρτητους βαθμολογητές, οι οποίοι αξιολόγησαν τον βαθμό στον οποίο οι συγγραφείς τους είχαν εκφράσει στερεότυπα για τους σκίνχεντ: οι βαθμολογητές δεν γνώριζαν εάν τα κείμενα είχαν συνταχθεί από συμμετέχοντες στην πειραματική ή στην ομάδα ελέγχου. Σε ό,τι αφορά το πρώτο κείμενο, τα αποτελέσματα δεν επιφύλασσαν ιδιαίτερες εκπλήξεις. Όπως θα περίμενε κάποιος από «καλούς» (δηλαδή, υπάκουους) συμμετέχοντες, τα άτομα στα οποία είχε δοθεί η οδηγία να καταστείλουν τα στερεότυπά τους στο πρώτο κείμενο το είχαν κάνει με επιτυχία. Τα κείμενά τους ήταν πολύ λιγότερο στερεοτυπικά από εκείνα της ομάδας ελέγχου. Ωστόσο, η ανάλυση των δεύτερων κειμένων έδωσε ένα εντυπωσιακό εύρημα: υπήρχε ένα **φαινόμενο επαναφοράς** (βλ. Κεφάλαιο 4).

Το δεύτερο κείμενο εκείνων από τους οποίους είχε ζητηθεί καταστολή ήταν πιο στερεοτυπικό από το κείμενο των μελών της ομάδας ελέγχου. Έτσι, όταν οι άνθρωποι σταματούσαν να προσπαθούν να καταστείλουν τα στερεότυπά τους, εμφάνιζαν υψηλότερο επίπεδο στερεοτυπικής σκέψης σε σχέση με εκείνους που εξαρχής δεν είχαν προσπαθήσει να καταστείλουν τις σκέψεις τους.

φαινόμενο επαναφοράς [rebound effect]: περιπτώσεις στις οποίες οι προσπάθειες καταστολής αποτυγχάνουν· εδώ χρησιμοποιείται για να καταδειχθεί πώς ένα κατεσταλμένο στερεότυπο επανέρχεται και έχει ακόμη μεγαλύτερη επίδραση στις κρίσεις κάποιου για ένα άτομο που ανήκει σε μια στερεοτυποποιημένη ομάδα.

Παρόλο που τα αποτελέσματα αυτά είναι συναρπαστικά, ο Macrae και οι συνεργάτες του δεν ήταν ικανοποιημένοι με το να δείξουν απλώς ένα φαινόμενο επαναφοράς της καταστολής των στερεοτύπων στη σκέψη (βλ. Κεφάλαιο 4): ήθελαν επίσης να μάθουν εάν οι προσπάθειες κάποιου να καταστείλει τα στερεότυπά του θα επηρέαζαν και τη συμπεριφορά του. Έτσι διεξήγαγαν μια δεύτερη μελέτη. Το πρώτο μέρος αυτής της δεύτερης μελέτης ήταν ταυτόσημο με εκείνο στο πρώτο πείραμά τους. Εδώ όμως, αφού είχαν γράψει ένα κείμενο είτε με οδηγίες καταστολής στερεοτύπων είτε χωρίς τέτοιες οδηγίες, οι συμμετέχοντες πληροφορήθηκαν ότι θα πήγαιναν στο διπλανό δωμάτιο για να συναντήσουν τον άνθρωπο που εικονιζόταν στη φωτογραφία (δηλαδή, τον σκίνχεντ). Όταν μπήκαν στο διπλανό δωμάτιο, βρήκαν μια σειρά από καρτέκλες τη μία δίπλα στην άλλη, όχι όμως και τον σκίνχεντ. Στην πρώτη καρτέκλα, ωστόσο, υπήρχε ένα τζάκετ και μια τσάντα. Ο πειραματιστής έλεγε στον συμμετέχοντα ότι ο άλλος μάλλον θα πρέπει να είχε πάει στην τουαλέτα και ότι θα επέστρεφε σύντομα και ότι στο μεταξύ ο συμμετέχων θα έπρεπε να καθίσει σε μια καρτέκλα και να περιμένει. Η μέτρηση που ενδιέφερε σε αυτή την περίπτωση ήταν η θέση στην οποία θα καθόταν ο συμμετέχων, δηλαδή πόσο μακριά θα επέλεγε να καθίσει από τον σκίνχεντ, που υποτίθεται ότι θα συναντούσε. Όλοι θα αναγνωρίζαμε ότι η απόσταση που κρατούμε από κάποιον είναι ένδειξη για το πόσο μας αρέσει αυτός ο άνθρωπος (Macrae et al., 1994). Και σε συμφωνία με τα ευρήματα της προηγούμενης μελέτης οι συμμετέχοντες που είχαν καταστείλει (επιτυχώς) τα στερεότυπά τους κατά τη συγγραφή του κειμένου επέλεξαν τώρα ένα κάθισμα που ήταν σημαντικά πιο μακριά από τον σκίνχεντ από ό,τι τα άτομα της ομάδας ελέγχου. Έτσι, η επίδραση επαναφοράς που είχε η καταστολή στερεοτύπων δεν επηρέαζε μόνο σκέψεις αλλά και συμπεριφορά (για κάποιους περιορισμούς, όμως, ως προς τη γενικότητα του φαινομένου, βλ. Monteith, Sherman, & Devine, 1998).

Όση έκπληξη και να προκαλούν αυτά τα ευρήματα, η επίδραση των στερεοτύπων στη συμπεριφορά εξακολου-

θούσε να περιορίζεται στον τρόπο με τον οποίο τα άτομα συμπεριφέρονταν προς ένα μέλος της ομάδας για την οποία είχαν στερεότυπα. Όπως θα δούμε στο επόμενο πείραμα, η επίδραση των στερεοτύπων μπορεί να είναι ακόμη πιο εκτεταμένη. Η μελέτη αυτή πραγματοποιήθηκε από τον John Bargh (βλ. το ένθετο «Πρωτοπόρος στον χώρο» John Bargh στο Κεφάλαιο 4) και τους συνεργάτες του (Bargh, Chen, & Burrows, 1996) στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης στις ΗΠΑ. Στο πρώτο μέρος αυτού του πειράματος ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να ολοκληρώσουν ένα «τεστ μπερδεμένων προτάσεων», όπου έπρεπε να δημιουργήσουν προτάσεις από ανακατεμένα σύνολα λέξεων. Για τους συμμετέχοντες στην πειραματική ομάδα οι προτάσεις περιλάμβαναν λέξεις που ανήκαν στο αμερικανικό στερεότυπο για τους ηλικιωμένους, όπως «Φλόριντα», «μπίνγκο» και «γκρίζος». Η διαδικασία αυτή είναι γνωστή ως **προέγερση** (βλ. Κεφάλαιο 4), επειδή οι συγκεκριμένες λέξεις θα φέρουν στον νου των συμμετεχόντων το στερεότυπο για τους ηλικιωμένους (δηλαδή, θα το κάνουν πιο προσβάσιμο) μαζί με χαρακτηριστικά των ηλικιωμένων που δεν αναφέρονται στη διαδικασία προέγερσης.

προέγερση (priming): η ενεργοποίηση ενός ερεθίσματος (π.χ., πουλί) διευκολύνει την επικόλλουθη επεξεργασία ενός άλλου σχετικού ερεθίσματος (π.χ., φτερό, πούπουλα).

νους, όπως «Φλόριντα», «μπίνγκο» και «γκρίζος». Η διαδικασία αυτή είναι γνωστή ως **προέγερση** (βλ. Κεφάλαιο 4), επειδή οι συγκεκριμένες λέξεις θα φέρουν στον νου των συμμετεχόντων το στερεότυπο για τους ηλικιωμένους (δηλαδή, θα το κάνουν πιο προσβάσιμο) μαζί με χαρακτηριστικά των ηλικιωμένων που δεν αναφέρονται στη διαδικασία προέγερσης.

Ένα τέτοιο χαρακτηριστικό, που αποδίδεται συνήθως στους ηλικιωμένους, αλλά το οποίο δεν αναφέρθηκε στη διαδικασία προέγερσης, είναι ότι οι ηλικιωμένοι κινούνται σχετικά αργά. Οι ερευνητές υπέθεσαν ότι οι συμμετέχοντες που είχαν προεγερθεί με το στερεότυπο των ηλικιωμένων θα σκέφτονταν και την «αργή κίνηση» ως ένα ακόμη ευκρινές χαρακτηριστικό των ηλικιωμένων. Επιπλέον, θεωρήθηκε ότι αυτή η σκέψη θα επηρέαζε τη συμπεριφορά των συμμετεχόντων. Οι ερευνητές πρόβλεψαν ότι οι συμμετέχοντες που είχαν προεγερθεί με το στερεότυπο του ηλικιωμένου θα κινούνταν πιο αργά από ό,τι οι συμμετέχοντες στη συνθήκη ελέγχου, οι οποίοι είχαν εκτεθεί σε ουδέτερους προεγέρτες. Οι ερευνητές μέτρησαν τον χρόνο που χρειάστηκαν οι συμμετέχοντες για να περπατήσουν από το δωμάτιο του πειράματος έως τον πλησιέστερο ανελκυστήρα. Όπως είχε υποθεθεί, οι συμμετέχοντες που είχαν προεγερθεί με το στερεότυπο του ηλικιωμένου χρειάστηκαν σημαντικά περισσότερο χρόνο για να φτάσουν στον ανελκυστήρα από τους συμμετέχοντες που είχαν προεγερθεί με ουδέτερες λέξεις. Φαίνεται ότι η σκέψη για την έννοια «αργός» επηρέασε τη συμπεριφορά και ότι σε αυτή τη διαδικασία δεν έπαιξε ρόλο η συνείδηση, διότι οι συμμετέχοντες δεν είχαν επίγνωση ούτε ότι είχαν προεγερθεί ούτε ότι είχαν καθοδηγηθεί να περπατούν πιο αργά (βλ. το ένθετο «Μια έρευνα από κοντά» 4.1 στο Κεφάλαιο 4).

Ελπίζουμε ότι διαβάζοντας για αυτές τις μελέτες κεντρίστηκε το ενδιαφέρον σας για την κοινωνική ψυχολογία. Εάν ναι, μπορείτε να διαβάσετε περισσότερα για τις δύο πρώτες μελέτες στο Κεφάλαιο 14 (Προκατάληψη και διομαδικές σχέσεις). Οι δύο τελευταίες μελέτες συζητούνται στο Κεφάλαιο 4 (Κοινωνική νόηση). Με δεδομένο ότι η έρευνα που έχουμε συζητήσει έως τώρα ποικίλλει ως προς τα ερευνητικά ερωτήματα, το εύρος και τις μεθόδους της, στρεφόμαστε τώρα σε μια πιο γενική συζήτηση για τη φύση της κοινωνικής ψυχολογίας.

ΕΝΑΣ ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Τα πυρηνικά χαρακτηριστικά της κοινωνικής ψυχολογίας

Πώς ορίζουν την πειθαρχία τους οι κοινωνικοί ψυχολόγοι;

Όταν ζητείται από τους κοινωνικούς ψυχολόγους να ορίσουν την πειθαρχία τους, εκείνοι συνήθως παραπέμπουν στον ορισμό που έχει δώσει ο Gordon Allport (1954a) (βλ. το ένθετο «Πρωτοπόρος στον χώρο» Gordon Allport στο Κεφάλαιο 14) στο κλασικό κεφάλαιό του για την ιστορία της κοινωνικής ψυχολογίας, στη δεύτερη έκδοση του *Handbook of Social Psychology* [*Εγχειρίδιο κοινωνικής ψυχολογίας*]: «Κοινωνική ψυχολογία είναι η προσπάθεια να κατανοήσουμε και να εξηγήσουμε πώς οι σκέψεις, τα αισθήματα και η συμπεριφορά των ατόμων επηρεάζονται από την πραγματική, τη φανταστική ή την υποδηλούμενη παρουσία άλλων ανθρώπων» (σ. 5). Με τη «φανταστική παρουσία» ο Allport αναφέρθηκε στην επιρροή ανθρώπων αναφοράς (π.χ., τους γονείς μας), οι προσδοκίες των οποίων είναι πιθανό να επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας. Με την «υποδηλούμενη παρουσία» αναγνώρισε το γεγονός ότι μεγάλο μέρος της συμπεριφοράς μας διαμορφώνεται από κοινωνικούς ρόλους και πολιτισμικούς κοινωνικούς κανόνες. Πρόκειται για έναν αρκετά καλό ορισμό, ο οποίος μπορεί να καλύψει τις μελέτες που περιγράψαμε νωρίτερα.

Ένα χαρακτηριστικό της κοινωνικής ψυχολογίας, το οποίο ο Allport υπονόησε χωρίς να αναφερθεί σε αυτό ρητά, είναι η χρήση επιστημονικών μεθόδων. Η επιστημονική μέθοδος που είχε επιλεγεί στις μελέτες που μόλις περιγράψαμε ήταν το πείραμα. Εδώ θα ανα-

φερθούμε σε αυτή τη μέθοδο πολύ σύντομα, διότι θα μάθετε περισσότερα για την πειραματική μέθοδο στο κεφάλαιο για τις μεθόδους (Κεφάλαιο 2). Τα πειράματα είναι μια μέθοδος στην οποία ο ερευνητής εισάγει σκοπίμως κάποια αλλαγή σε ένα πλαίσιο, για να εξετάσει τις συνέπειες αυτής της αλλαγής. Η συνηθισμένη διαδικασία που χρησιμοποιείται σε πειράματα είναι ότι οι συνθήκες στις οποίες έχει εισαχθεί μια αλλαγή (δηλαδή, μια ανεξάρτητη μεταβλητή που έχει υποστεί χειρισμό) συγκρίνονται με συνθήκες στις οποίες δεν συνέβη αυτό, την αποκαλούμενη ομάδα ελέγχου. Με το να κατανέμει τυχαία τους συμμετέχοντες είτε στην πειραματική ομάδα είτε στην ομάδα ελέγχου, ο ερευνητής μπορεί να είναι αρκετά βέβαιος ότι οποιαδήποτε διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων οφειλόταν στον χειρισμό της ανεξάρτητης μεταβλητής.

Έτσι, ο Macrae και οι συνεργάτες του ζήτησαν από τους μισούς συμμετέχοντες στη μελέτη τους να καταστείλουν το στερεότυπο τους για τους σκίνχεντ και συνέκριναν τις σκέψεις και τη συμπεριφορά τους με εκείνες μιας ομάδας ελέγχου που απαρτιζόταν από άτομα από τα οποία δεν είχε ζητηθεί να καταστείλουν το στερεότυπο. Ο Bargh και οι συνεργάτες του συνέκριναν την ταχύτητα βαδίσματος των συμμετεχόντων που είχαν προεγερθεί με το στερεότυπο για τους ηλικιωμένους με την ταχύτητα βαδίσματος συμμετεχόντων (ομάδα ελέγχου) που δεν είχαν προεγερθεί. Η μελέτη του Sherif είναι κάπως ελαττωματική από αυτή την άποψη, διότι στην πραγματικότητα δεν είχε μια σωστή ομάδα ελέγχου. Συνέκρινε την επίδραση της εισαγωγής του διομαδικού ανταγωνισμού στη συμπεριφορά των μελών της ομάδας διαχρονικά. Τέλος, είναι δύσκολο να εξηγήσουμε τις συνθήκες ελέγχου στο πείραμα του Tajfel χωρίς λεπτομερέστερη περιγραφή της μελέτης του. Θυμάστε πιθανώς ότι ο Tajfel και οι συνεργάτες του αξιολόγησαν πώς τα αγόρια θα μοίραζαν χρήματα μεταξύ ενός μέλους της ομάδας τους και ενός μέλους της άλλης ομάδας. Ως έλεγχο για την ενδοομαδική μεροληψία αντέστρεψαν απλώς την υποτιθέμενη ένταξη σε ομάδα των δύο ατόμων στα οποία έπρεπε να μοιραστούν τα χρήματα.

Μια ακόμη μεθοδολογική διαφορά μεταξύ της μελέτης του Sherif και των μελετών των άλλων ερευνητών είναι ότι η πρώτη ήταν ένα **πειράμα πεδίου** και όχι ένα **πειράμα εργαστηρίου**: ο Sherif χρησιμοποίησε ένα φυσικό σκηνικό (καλοκαιρινή κα-

πειράμα πεδίου [field experiment]: ένα αληθές τυχαίοποιημένο πείραμα που πραγματοποιείται σε φυσικό πλαίσιο.

πειράμα εργαστηρίου [laboratory experiment]: μια μελέτη που πραγματοποιείται στο εργαστήριο, κατά την οποία ο ερευνητής εισάγει σκόπιμα μια αλλαγή σε ένα πλαίσιο, ενώ διατηρεί όλους τους άλλους παράγοντες σταθερούς, για να εξετάσει τις συνέπειες αυτής της αλλαγής.

τασκήνωση) για να ελέγξει τις υποθέσεις του. Όλες οι άλλες μελέτες ήταν πειράματα εργαστηρίου, τα οποία χρησιμοποιούσαν σκηνικά που είχαν κατασκευαστεί για αυτόν τον σκοπό από τον πειραματιστή. Για παράδειγμα, ο Macrae και οι συνεργάτες του καθοδήγησαν τους συμμετέχοντες στο πείραμά τους να πιστέψουν ότι έπαιρναν μέρος σε μελέτη για την ικανότητα των ανθρώπων να κατασκευάζουν λεπτομέρειες συμβάντων ζωής από οπτικές πληροφορίες. Αυτό συνιστά επίσης παράδειγμα μιας πιο σκοτεινής πλευράς της κοινωνικής ψυχολογίας, δηλαδή ότι συχνά πρέπει να καταφεύγουμε σε παραπλάνηση για να ελέγξουμε τις προβλέψεις μας. Εάν, όμως, οι συμμετέχοντες στη μελέτη του Macrae και των συνεργατών του (1994) γνώριζαν τον πραγματικό σκοπό της, αυτό θα είχε επηρεάσει τις σκέψεις και τη συμπεριφορά τους και τα αποτελέσματα μιας τέτοιας μελέτης δεν θα είχαν νόημα. (Γι' αυτόν τον λόγο συχνά παραβλέπουμε τα δεδομένα από συμμετέχοντες που μαντεύουν τον σκοπό των πειραμάτων μας). Τα πειράματα πεδίου και τα πειράματα εργαστηρίου δεν είναι οι μόνες επιστημονικές μέθοδοι που χρησιμοποιούν οι κοινωνικοί ψυχολόγοι για να ελέγξουν τις υποθέσεις τους. Μπορείτε να διαβάσετε για άλλες μεθόδους στο Κεφάλαιο 2 (Ερευνητικές μέθοδοι στην κοινωνική ψυχολογία).

Είναι προφανές ότι η χρήση επιστημονικών μεθόδων δεν αποτελεί χαρακτηριστικό που επιτρέπει να διακρίνουμε την κοινωνική ψυχολογία από άλλες κοινωνικές επιστήμες, καθώς, εξ ορισμού, όλες οι κοινωνικές επιστήμες χρησιμοποιούν μεθόδους τις οποίες θεωρούν επιστημονικές και για πολλές από αυτές η προτιμώμενη μέθοδος είναι τα πειράματα. Ένα περισσότερο διακριτικό χαρακτηριστικό, το οποίο εισάγει ο Allport, είναι το γεγονός ότι η κοινωνική ψυχολογία ενδιαφέρεται για την κοινωνική επιρροή και ότι μελετά την επίδραση που ασκούν οι άλλοι στις σκέψεις, τα αισθήματα και τη συμπεριφορά του ατόμου. Όλες οι μελέτες που περιγράψαμενωρίτερα προσπαθούν να κατανοήσουν και να εξηγήσουν πώς οι σκέψεις, τα αισθήματα και η συμπεριφορά των συμμετεχόντων σε αυτές επηρεάστηκαν από την παρουσία άλλων ανθρώπων. Στην περίπτωση της μελέτης του Sherif, αυτοί οι άνθρωποι ήταν κυρίως τα μέλη της άλλης ομάδας με τα οποία ανταγωνίστηκαν τα αγόρια, αν και η συμπεριφορά των αγοριών επηρεάστηκε και από τα μέλη της δικής τους ομάδας. Σε αντίθεση με τη μελέτη του Sherif, όπου οι άλλοι ήταν πράγματι παρόντες, η παρουσία των άλλων ήταν φανταστική, αντί για πραγματική, στη μελέτη του Tajfel (θυμηθείτε ότι ο προσεκτικός ορισμός του Allport προβλέπει την επίδραση της φανταστικής παρουσίας άλλων). Τέλος, στις μελέτες του Macrae και του Bargh και

των συνεργατών τους δεν ήταν πραγματικά η παρουσία των άλλων που επηρέασε τις σκέψεις ή τη συμπεριφορά των συμμετεχόντων, αλλά η καταστολή ή η ενεργοποίηση των πεποιθήσεών τους για άλλες ομάδες.

Οι μελέτες του Macrae και του Bargh αποτελούν επίσης καλά παραδείγματα για μία πλευρά της έρευνας της κοινωνικής ψυχολογίας στην οποία αποδίδεται λιγότερο σαφής έμφαση στον ορισμό του Allport, το γεγονός δηλαδή ότι δεν ενδιαφερόμαστε μόνο για την επίδραση που έχουν οι άλλοι στις σκέψεις, τα αισθήματα και τη συμπεριφορά μας, αλλά και για τις γνωστικές διαδικασίες μέσω των οποίων οι σκέψεις, τα συναισθήματα και οι στόχοι μας καθοδηγούν την κατανόησή μας για τον κόσμο γύρω μας και τις πράξεις μας. Μπορείτε να διαβάσετε περισσότερα για αυτό στο Κεφάλαιο 4 (Κοινωνική νόηση).

Ένα τελευταίο χαρακτηριστικό της κοινωνικής ψυχολογίας στο οποίο δίνει έμφαση ο ορισμός του Allport είναι ότι οι κοινωνικοί ψυχολόγοι μελετούν την επίδραση που έχει η υποδηλούμενη ή η πραγματική παρουσία των άλλων στις σκέψεις, τα αισθήματα και τη συμπεριφορά των *ατόμων*. Έτσι, ακόμη και όταν μελετούμε κοινωνικές ομάδες, εξετάζουμε την επίδραση που έχουν οι ομάδες στα άτομα μέλη τους. Για παράδειγμα, στην κλασική μελέτη για τη συμμόρφωση με την πλειονότητα της ομάδας ο Asch (1956) εξέτασε την επίδραση της γνώμης της πλειονότητας στην κρίση ξεχωριστών συμμετεχόντων (βλ. Κεφάλαιο 8). Αντιστοιχώς, ο Tajfel και οι συνεργάτες του (1971) μελέτησαν την επίδραση που είχε η απλή κατηγοριοποίηση άλλων σε ενδοομάδα και εξωομάδα στον τρόπο με τον οποίο άτομα μοίραζαν χρήματα μεταξύ αυτών. Αυτή η έμφαση στο άτομο είναι στην πραγματικότητα μια πολύ σημαντική επισήμανση που είχε κάνει νωρίτερα ο μεγαλύτερος αδερφός του Gordon Allport, ο Floyd Allport, στο κλασικό εγχειρίδιό του για την κοινωνική ψυχολογία: «Δεν υπάρχει ψυχολογία ομάδων που να μην είναι ουσιαστικά και εξ ολοκλήρου ψυχολογία των ατόμων. Η κοινωνική ψυχολογία δεν πρέπει να τεθεί σε αντιδιαστολή με την ψυχολογία του ατόμου· είναι μέρος της ψυχολογίας του ατόμου τη συμπεριφορά του οποίου μελετά σε σχέση με εκείνο το τμήμα του περιβάλλοντός του που απαρτίζεται από τους συνανθρώπους του» (F. Allport, 1924, σ. 4). Η έμφαση στο άτομο δεν αρνείται τη σημασία του κοινωνικού πλαισίου ως καθοριστικού παράγοντα για την ατομική συμπεριφορά, απορρίπτει όμως την ύπαρξη μιας ομαδικής συνείδησης ή ενός συλλογικού νου ως ξεχωριστού από τον νου των ατόμων που απαρτίζουν την ομάδα.

Η ΜΟΝΑΔΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Η μελέτη του ατομικού και του κοινωνικού

Τι διαφοροποιεί την κοινωνική ψυχολογία από σχετικές πειθαρχίες όπως η ψυχολογία της προσωπικότητας και η κοινωνιολογία;

Πέρα από τη χρήση παραδειγμάτων καθώς και ενός ορισμού για να φωτίσουμε τη φύση της κοινωνικής ψυχολογίας, μπορεί να είναι χρήσιμο να αντιπαραβάλουμε την έρευνα της κοινωνικής ψυχολογίας με εκείνη σχετικών πειθαρχιών. Όπως στην προηγούμενη ενότητα, θα χρησιμοποιήσουμε το παράδειγμα μιας πειραματικής μελέτης για να διασαφηνίσουμε αυτές τις διαφορές. Η μελέτη αυτή έγινε σε ένα μικρό κολέγιο της ελίτ στις ΗΠΑ και παρουσιάστηκε ως πείραμα αντίληψης. Οι πειραματικές συνεδρίες πραγματοποιήθηκαν σε μια μικρή αίθουσα διδασκαλίας και σε κάθε μία λάμβαναν μέρος οκτώ συμμετέχοντες. Στους συμμετέχοντες, που κάθονταν σε δύο σειρές των τεσσάρων, παρουσιάστηκαν σύνολα τεσσάρων γραμμών διαφορετικού μήκους, μία γραμμή πρότυπο και τρεις γραμμές προς σύγκριση. Έργο τους ήταν να συγκρίνουν τη γραμμή πρότυπο με τις τρεις άλλες, μία από τις οποίες ήταν ίση με τη γραμμή πρότυπο. Οι γραμμές σύγκρισης είχαν αριθμηθεί από το 1 έως το 3 και οι συμμετέχοντες εξέφραζαν την κρίση τους με το να ανακοινώνουν μεγαλόφωνα έναν από τους αριθμούς (βλ. Σχήμα 1.2).

Είναι προφανές πως επρόκειτο για ένα απλό πείραμα οπτικής διάκρισης, στο οποίο ο πειραματιστής ήθελε κατά πάσα πιθανότητα να διαπιστώσει με πόση ακρίβεια μπορούσαν οι συμμετέχοντες να διακρίνουν μεταξύ γραμμών διαφορετικού μήκους και πού βρισκόταν το κατώφλι πέρα από το οποίο οι άνθρωποι θα άρχιζαν να κάνουν σφάλματα. Υπάρχει, ωστόσο, ένα χαρακτηριστικό του πειράματος που δεν ταιριάζει με τις κανονικές διαδικασίες στα πειράματα αντίληψης – το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες έκριναν τις γραμμές σε ομάδες. Αυτό δεν θα αποτελούσε πρόβλημα, εάν ο πειραματιστής είχε εξασφαλίσει ότι οι κρίσεις θα γίνονταν γραπτώς, για να αποκλείσει την πιθανότητα να γνωρίζουν οι συμμετέχοντες ο ένας την κρίση του άλλου. Στο πείραμα αυτό,